

Laudacja

Przed odznaczeniem

Odnaką honorową Rzecznika Praw Obywatelskich „Za Zasługi dla Ochrony Praw Człowieka” Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym.

Rzecznik Praw Obywatelskich medalem za zasługi dla ochrony Praw Człowieka odznacza rzadko, starannie wybierając zasłużonego. To cenne odznaczenie.

Mam wyjątkową przyjemność i zaszczyt wygłosić laudację przed odznaczeniem Odnaką Honorową Rzecznika Praw Obywatelskich „Za Zasługi dla Ochrony Praw Człowieka” Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym.

Georg Lichtenberg wybitny dziewiętnastowieczny fizyk i aforysta powiedział kiedyś, że najzdrowsi i najpiękniejsi, najregularniej zbudowani ludzie to ci, którzy zgadzają się ze wszystkim. Gdy tylko ktoś ma jakąś ułomność, ma także własne zdanie.

Czy zawsze to zdanie jest wyrażane? Czy zawsze jest ono usłyszane? Na pewno nie. Ale na pewno Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym te odrębne zdania słyszy, a co więcej swoją działalnością stymuluje by brzmiało głośno.

O Polskim Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym, które jest kontynuatorem powstałego 50 lat temu Komitetu Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski przy Towarzystwie Przyjaciół Dzieci – można mówić właściwie wyłącznie w kontekście praw człowieka.

Samo sformalizowanie się ruchu rodziców dzieci z niepełnosprawnością intelektualną, to nic innego, jak realizacja **prawa obywateli do zrzeszania się**. A cele działania Komitetu, choć nie tak wówczas formułowane, to przecież walka z dyskryminacją i przeciwdziałanie dyskryminowaniu tej grupy społeczeństwa, **uznanie ich praw ekonomicznych i socjalnych, ich podmiotowości**, a w konsekwencji - **prawa do dobrego życia**.

Pierwsze materialne dzieło Komitetu – uruchomienie w Warszawie w roku 1963 „szkoły życia” to wprowadzenie w życie **prawa do nauki**. Również dla tych dzieci, które wtedy były całkowicie wyłączone z systemu oświaty, jedynie z tego powodu, że były tak bardzo niepełnosprawne. Kolejnym krokiem było tworzenie od 1965 roku przedszkoli specjalnych, a uwieńczeniem starań Stowarzyszenia w obszarze edukacji – wprowadzenie w 1994 roku ustawowego zapisu o prawie do nauki wszystkich dzieci z upośledzeniem umysłowym.

Stowarzyszenie wdrożyło i wdraża w życie **prawo do głoszenia swoich myśli i poglądów**, co ujawniło się formie wydawania od 1965 roku biuletynu KPDST pt. „Materiały Informacyjno-Dydaktyczne”, a od 1998 roku - kwartalnika „Społeczeństwa dla Wszystkich” i wielu innych, ciekawych i pożytecznych publikacji, które PSOUU oferuje rodzicom, profesjonalistom pracującym z osobami z niepełnosprawnością, decydentom w różnych obszarach życia społecznego. Od 12 lat tworzy także ofertę publikacji dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, które podtrzymują umiejętność czytania, w formie publikacji opracowywanych *w tekście łatwym do czytania i zrozumienia*.

Realizacja **prawa do pracy** od początku przyświecała działalności Stowarzyszenia: poczynając od pierwszych działań prozatrudnieniowych – podjęcie pracy przez osoby z niepełnosprawnością intelektualną w 1965 roku w spółdzielniach inwalidów w Częstochowie i w Warszawie, także w formie Zespołów Pracy Nakładczej, aż po współczesne, nowoczesne działania agencji zatrudnienia wspomaganego na otwartym rynku pracy, jakimi są stowarzyszeniowe Centra Doradztwa Zawodowego i Wspierania Osób Niepełnosprawnych Intelktualnie, Centra DZWONI.

Do tego należy dodać cały szereg działań Stowarzyszenia z zakresu aktywizacji zawodowej – poczynając od prowadzenia już w latach 60. Zespołów Przygotowania do Pracy, a skumulowanych zwłaszcza w latach 90. ubiegłego wieku: pierwsze w Polsce warsztaty terapii zajęciowej (1992r.), pierwszy w Polsce zakład aktywności zawodowej (2000r.), wiele realizowanych programów i projektów obejmujących oddziaływanie tysiące dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną.

O **prawa socjalne** Stowarzyszenie upominało się „od zawsze”. Przyniosło to efekt na początku lat 80., gdy wywalczony został zasiłek pielęgnacyjny, a następnie stały zasiłek dla osób, które stały się – jak wtedy mówiono – inwalidami przed 18. rokiem życia (czyli świadczenie, które później mogło przerodzić się w rentę socjalną).

Optyka patrzenia na życie osoby z niepełnosprawnością intelektualną poprzez pryzmat praw człowieka skryształizowała się w Polskim Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym w pierwszych latach demokratycznej Polski, po formalnym zarejestrowaniu samodzielnego Stowarzyszenia. Skryształizowała się i zaczęła być publicznie głoszona. W tej sali, w której dzisiaj jesteśmy (Sali Kolumnowej Sejmu), we wrześniu 1995 roku Stowarzyszenie zorganizowało międzynarodową konferencję „Prawa człowieka a osoby z upośledzeniem umysłowym w krajach Europy Centralnej i Wschodniej”. Podczas przygotowań do konferencji, dzięki staraniom Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym i Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych zostały przetłumaczone na polski i upublicznione Standardowe Zasady Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych, rezolucja ONZ z 1993 roku, która do zeszłego roku, do ratyfikacji przez Polskę Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych, była najważniejszym dla osób z niepełnosprawnościami międzynarodowym dokumentem dotyczącym praw człowieka.

Stowarzyszenie uczestniczyło także w konsultacji historycznego, pierwszego polskiego aktu prawnego – Karty Praw Osób Niepełnosprawnych, przyjętej uchwałą Sejmu w 1997 roku.

Od 2001 Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym zaangażowało się w działania przeciwko ubezwłasnowolnianiu osób z niepełnosprawnością intelektualną, czyli w walkę o **prawo każdego człowieka do uznawania jego podmiotowości prawnej**. Najpierw, wspólnie z Kliniką Prawa Uniwersytetu Warszawskiego przeprowadziło badania dokumentacji sądowych, dotyczących ubezwłasnowolniania. Zaowocowało to w 2002 roku złożeniem u Rzecznika Praw Obywatelskich „Raportu o stosowaniu ubezwłasnowolnienia osób z niepełnosprawnością intelektualną w Polsce”. RPO na podstawie tego dokumentu złożył wniosek do Trybunału Konstytucyjnego. 6 listopada 2007 roku Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności stosowanych praktyk z Konstytucją.

Również w to, że Polska ratyfikowała Konwencję o Prawach Osób Niepełnosprawnych po blisko 5 latach od jej podpisania, Stowarzyszenie miało swój niebagatelny wkład – występowało z opiniami, interpretacjami, stanowiskami od chwili jej przetłumaczenia, brało udział w konsultacjach, promowało w społecznościach lokalnych.

Nie ma obszaru życia osoby z niepełnosprawnością intelektualną, w którym Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym nie zabierało i nie zabiera głosu, mądrego głosu, wynikającego z troski rodzicielskiej, ale także ze świadomości praw człowieka i obywatela. Stowarzyszenie walczyło i walczy o godne życie osoby z niepełnosprawnością intelektualną w każdym wymiarze, czego najlepszym dowodem jest dzisiejsze spotkanie w Sejmie RP z okazji Dnia Godności Osoby z Niepełnosprawnością Intelektualną i obecność Rzecznika Praw Obywatelskich posłów, członków stowarzyszenia, ekspertów, a przede wszystkim bohaterów dzisiejszego dnia osób z niepełnosprawnością intelektualną.